

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

**“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТА ВИХОВАННЯ
У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ”
(для магістрів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Підготовлено професором кафедри управління навчальним закладом
І. М. Найдьонов, докторантом МАУП *Р. І. Литовченко*

Затверджено на засіданні кафедри філософії (протокол № 10 від 23.02.10)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Найдьонов І. М., Литовченко Р. І. Навчальна програма дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти” (для магістрів).
— К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт (рефератів), питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2012
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти”	5
Зміст дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти”	6
Вказівки до виконання контрольної роботи для студентів заочної форми навчання (реферату — для студентів стаціонару)	15
Теми контрольних робіт.....	15
Питання для самоконтролю.....	17
Список літератури.....	19

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *А. А. Потонник*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-4919

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний. Ум. друк. арк. 1,28. Обл.-вид. арк. 0,99.
Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

Свідчення про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методика навчально-виховної діяльності у системі ВНЗ постійно вдосконалюється і трансформується під впливом об’єктивних і суб’єктивних чинників. Базуючись на класичних та інноваційних технологіях інтерактивних організаційних форм навчання та виховання, навчально-пізнавальної діяльності студентів, технології навчання та виховання управлінська діяльність у вищій школі інтенсифікується, здійснюється процес її оптимізації з урахуванням процесів глобалізації світової економіки та соціально-економічних змін в Україні. Коли в постіндустріальних державах спостерігається революція інтелектуалів, перетворення науки на безпосередню продуктивну силу, саме вища освіта має забезпечити не лише засвоєння студентами системи знань, а й прищепити їм загальнолюдські гуманні якості, уміння самостійно генерувати нові знання. За цих умов методика викладання та виховання у вищій школі дає змогу не тільки поглибити та інтенсифікувати навчально-виховний процес пізнання студентами реальних явищ, але й гуманістично спрямувати його за змістом, технологічними компонентами та структурними елементами. Крім того методика викладання та виховання не тільки вдосконалюється, а й змінюється за структурно-організаційною технологією, відповідно до інноваційних тенденцій у соціальній сфері суспільства, системі вищої освіти України та програми дій щодо реалізації положень Болонської угоди країн Європи. Виходячи із зазначеного у навчальній програмі концептуально обґрунтовані дефініція, мета, завдання, зміст вивчення дисципліни.

Мета вивчення навчальної дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти” — допомогти майбутньому менеджеру в галузі освіти оволодіти механізмами технології вузівського процесу навчання та виховання, визначити їх особливості, актуалізувати розвиток професійно значущих особистісних дидактичних здібностей та умінь.

Завдання дисципліни:

- вивчити загальну методiku організації навчально-виховного процесу у вузі з урахуванням специфіки майбутньої професії менеджера освітньої організації;
- ознайомитися із сучасними інноваційними підходами вітчизняних і зарубіжних науковців до навчально-виховного процесу у вищій школі як в цілому, так і до окремих його структурних елементів;

- сформуувати уміння і навички технології та методики підготовки організаційних форм навчально-виховного процесу;
- допомогти у формуванні методичної майстерності педагогічної техніки майбутнього управлінця, його комунікативних здібностей, умінь і навичок індивідуального і колективного спілкування з суб'єктами викладання і учіння;
- вивчити основні проблеми організації та методики діагностики навчально-виховної роботи вузу, керівництва науково-пошуковою роботою.

У цілому навчальна програма дисципліни “Методика викладання та виховання у вищих закладах освіти” підготовлена відповідно до нормативних вимог підготовки фахівців, що викладені у законодавчих та нормативних документах про вищу освіту. Її зміст орієнтує студентів на творче засвоєння отриманих знань, вироблення умінь, навичок і бажання здійснювати управління навчально-виховною діяльністю в закладах освіти. Вивчення курсу передбачає формування у студентів умінь: психолого-педагогічного самоаналізу; рефлексного самоконтролю, при необхідності конфронтації з людьми; організації, планування, проведення ділових бесід різного рівня складності; проведення практичних політологічних та соціологічних досліджень в освітній сфері суспільства; створення і підтримання комфортних міжособових та ділових відносин із співробітниками; здійснення психолого-педагогічного впливу на підлеглих та суб'єктів учіння; навчати, виховувати підлеглих, визначати цільовий компонент педагогічного процесу та засоби його рішення в педагогічному колективі.

44. *Бех І. Д.* Психомаяки у виховному процесі // Педагогіка і психологія. — 2008. — № 3–4.
45. *Бех І. Д.* Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці // Педагогіка і психологія. — 2009. — № 2.
46. *Болонський процес: Модернізація системи вищої освіти України: Мат. VI Міжнар. наук. конф.* — К.: МАУП, 2006.
47. *Бондар Л. С.* Педагогічна культура вчителя як основа його професійної компетентності у творчій спадщині В. О. Сухомлинського // Педагогіка і психологія. — 2006. — № 3.
48. *Бутенко Н. Ю.* Комунікативна майстерність викладача. — К., 2007.
49. *Головатий Н. Ф.* Учись учиться. — К.: МАУП, 2000.
50. *Головатий М. Ф.* Європейська й українська освіта — де точки єднання? // Персонал. — 2004. — № 3.
51. *Євтух М. Б.* Проблеми освіти. — К., 2003.
52. *Звоничков В. І., Нефёдова В. А.* Создание и совершенствование системы качества образования в вузах // Менеджмент сегодня. — 2009. — № 6.
53. *Ковальчук Г. О.* Активізація навчання в економічній освіті. — К.: 2003.
54. *Корсак К. В.* Світова вища освіта. — К., 1997.
55. *Корсак К. В.* Освіта, суспільство, людина в XXI столітті: Інтегрально-філософський аналіз. — К., 2005.
56. *Кремь В. Г.* Якісна освіта в контексті загальноцивілізованих змін. // Педагогіка і психологія. — 2007. — № 1.
57. *Лозова В. І., Троцько Г. В.* Теоретичні основи виховання і навчання. — Х.: 2002.
58. *Ляшенко О. І.* Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. — 2005. — № 1.
59. *Найдьонов І. М.* Дидактичний матеріал до практичних занять з педагогіки: Навч. посіб. — Вінниця, 1995.
60. *Найдьонов І. М.* Болонський процес: культурологічні парадигми // Освіта і управління. — 2004. — № 2.
61. *Найдьонов І. М.* Європейський вибір української вищої освіти // Персонал. — 2005. — № 2.
62. *Проблеми освіти.* — К., 2006.
63. *Щєкин Г. В.* Основы кадрового менеджмента: Учебник. — 3-е изд. перераб. и доп. — К.: МАУП, 2003.
64. *Щокін Р. Г.* Соціально-економічний розвиток // Персонал. — 2004. — № 2.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
**“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТА ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Дидактично-методологічні основи методики викладання у вищій школі
1	Методика викладання в дидактичній системі навчальних дисциплін вищого навчального закладу
2	Види та інтерактивні організаційні форми навчання у вищій школі
3	Інноваційні методи та засоби сучасного вузівського навчання
4	Методична майстерність та особистість викладача вузу
5	Робота викладача щодо методичного забезпечення навчального процесу
	Змістовий модуль II. Методика виховного процесу у вищій школі
6	Загальні науково-методологічні основи методики виховного процесу
7	Організаційна технологія інтерактивного виховання у вищих закладах освіти
8	Методика спілкування у процесі навчально-виховної діяльності
9	Методика організації діяльності студентського колективу
10	Методика діагностики навчально-виховного процесу у вузі
Разом годин: 162	

21. Єльнікова Г. В. Методика викладання економічних дисциплін. Управління трудовими ресурсами. – К., 2003.
22. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. – К., 2004.
23. Карамушка Л. М. Психологія управління. – К., 2003.
24. Кремень В. Освіта і наука України – інноваційні аспекти: стратегія, реалізація, результати. – К., 2005.
25. Мойсєєв Н. Є. Педагогіка. – К., 2007.
26. Нагаєв В. М. Методика викладання у вищій школі. – К., 2007.
27. Найдюнов І. М. Навчально-методичний комплекс дисципліни “Основи психології і педагогіки”: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К., 2009.
28. Найдюнов І. М., Ігнатюк А. І. Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. – 2-ге вид. – К., 2005.
29. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління. – К., 2003.
30. Пальчевський С. С. Сугестопедагогіка: новітні освітні технології – К., 2005.
31. Пальчевський С. С. Педагогіка. – К., 2007.
32. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І. А. Зязюна. – К., 2007.
33. Преподаватель вуза: технология и организация деятельности. – М., 2009.
34. Самаріна С. Нові технології навчання. – К., 2004.
35. Сучасна економічна освіта: Україна і Болонський процес. – К., 2006.
36. Резник С. Д. Управление кафедрой. – М., 2009.
37. Федулова Л. І. Методика викладання менеджменту. – К., 2002.
38. Фіцула М. М. Педагогіка. – К., 2007.
39. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К., 2003.
Додаткова
40. Алексеева О. В. Формування громадянської позиції сучасної молоді // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3.
41. Анциферова Л. И. Гуманистически-экзистенциальный подход к мудрости: способы постижения истинного “Я” и призвание человека // Психологичний журн. – 2005. – № 3.
42. Байденко В. И. Болонский процесс: структурная реформа высшей школы. – М., 2002.
43. Бех І. Д. Духовний розвиток особистості: поступ у незвідене “Я” в особистісному бутті людини // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3.

ЗМІСТ
дисципліни
**“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТА ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ”**

**Змістовий модуль І. Дидактично-методологічні основи
методики викладання у вищій школі**

**Тема 1. *Методика викладання в дидактичній системі
навчальних дисциплін вищого навчального закладу***

Визначення загальноосвітніх та спеціфічних особливостей методики вузівського навчання. Організація навчального процесу як цілеспрямовані практичні дії, які орієнтують суб'єктів процесу: на постановку мети; завдань; прийняття рішень; добір форм, методів, засобів навчально-пізнавальної та викладацької діяльності; забезпечення навчально-методичними засобами; здійснення контролю виконання. Методика вузівського навчання як творчий процес, який передбачає на основі дидактичних закономірностей і принципів сукупність форм, методів, засобів викладацької діяльності. Взаємозв'язок та взаємообумовленість організації та методики у викладацькій діяльності. Структура, зміст основних компонентів навчального процесу у вищій школі:

- 1) цільовий — мета (загальна, спеціфічна), завдання; 2) стимуляційно-мотиваційний — зовнішні (суспільні, соціальні) і внутрішні (особистісні) стимули і мотиви навчання; 3) операційно-діяльні: форми, методи, засоби навчання; 4) контрольно-регулюючий: контроль і коригування навчального процесу; 5) оціночно-результативний: якісні показники підготовки спеціаліста. Взаємозв'язок і взаємообумовленість названих компонентів процесу навчання у вищій школі.

Загальнодидактичні закономірності навчального процесу: зумовленість навчання успішними потребами; залежність навчання від умов в яких воно здійснюється; єдності викладання і учіння; взаємозв'язок навчання, освіти, виховання і розвитку особистості; залежність навчання від реальних можливостей студента тощо. Взаємозв'язок об'єктивних закономірностей і загальнодидактичних суб'єктивних принципів навчання: науковості і систематичності навчання; зв'язку теорії з практикою, з життям; активності і самотійності студентів у навчальному процесі; наочності і достатності навчання; доступності і міцності знань; керівної ролі виклада-

56. Театралізація в системі форм виховного процесу.
57. Диспут в системі виховних форм.
58. Комплексний характер підготовки і проведення виховної форми.
59. Колективна виховна справа.
60. Інноваційні форми виховного процесу у вищих закладах освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативна

1. Закон України “Про освіту” / Голос України. — 1996. — 25 квіт.
2. Закон України “Про вищу освіту”. — X., 2002.
3. *Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття)* // Освіта. — 1993. — № 44–46.
4. *Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Наказ міністра освіти і науки України від 23 січня 2004 р. № 48.*
5. *Законодавство України про освіту.* — К., 2002.
6. *Збірник нормативних актів України щодо організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.* — К., 2003.
7. *Збірник нормативних актів України щодо організації заочного навчання у вищих навчальних закладах України.* — К., 2002.
8. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. — К., 2002.
9. *Бейц Р.* Поради викладачам початківцям. — К., 2005.
10. *Бех І. Д.* Виховання особистості. — К., 2003.
11. *Боднар В. І.* Дидактика. — К., 2005.
12. *Болезіна І. А., Богоград М. А., Ковальчук Г. О.* Методика викладання економіки. — К., 2005.
13. *Бутенко Н. Ю.* Комунікативна майстерність викладача. — К., 2007.
14. *Вікова та педагогічна психологія.* — К., 2007.
15. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи. — К., 2005.
16. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи. — К., 2006.
17. *Волкова Н. П.* Професійно-педагогічна комунікація. — К., 2006.
18. *Волкова Н. П.* Педагогіка. — К., 2003.
19. *Гронлунд Н. Е.* Оцінювання студентської успішності. — К., 2005.
20. *Сетух М. Б.* Нові технології навчання. — К., 2003.

26. Засоби інтенсифікації навчально-пізнавальної діяльності студентів.
27. Методика формування професійного мовлення викладача.
28. Умови ефективності діалогічного спілкування у процесі навчання.
29. Методика навчальної діагностики.
30. Організація, методика керівництва науково-пошуковою роботою студентів.
31. Актуальні проблеми сучасного виховного процесу.
32. Взаємозв'язок закономірностей і принципів виховання.
33. Комплексність процесу виховання.
34. Принципи культуровідповідності у вихованні.
35. Організація, методика громадянського виховання у вищій школі.
36. Організаційна технологія морально-естетичного виховання у ВНЗ.
37. Екологічне виховання як актуальна проблема сьогодення.
38. Характерні риси майбутнього фахівця як громадянина.
39. Морально-естетична культура особистості фахівця.
40. Організація, методика особистісно спрямованого виховання.
41. Актуальні проблеми форм виховного процесу.
42. Методи виховання: сутність, проблеми класифікації.
43. Характеристика методів виховання з точки зору оптимізації процесу.
44. Методи стимулювання діяльності і поведінки особистості.
45. Сутність, специфіка, етапи та принципи розвитку колективу.
46. Колектив і особистість.
47. Організація, методика інтерактивного виховання.
48. Вплив виховання на розвиток особистості вихованця як складно організованої нестабільної системи.
49. Організація, методика діагностики виховного процесу.
50. Обґрунтуйте самовиховання як вищу форму розвитку особистості.
51. Виховна діяльність куратора академічної групи.
52. Планування виховної роботи на факультеті.
53. Умови та шляхи формування працелюбства в навчанні.
54. Організаційна технологія формування екологічної культури у вузі.
55. Обґрунтуйте на конкретних прикладах взаємозумовленість різних методів виховання

ча тощо. Основні категорії дидактики (освіта, навчання, викладання, учіння, закономірності і принципи, навчальний процес і його компоненти). Дидактичний аспект навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищій школі, основні етапи засвоєння знань; сприймання навчального матеріалу; осмислення та розуміння; узагальнення; закріплення; застосування. Професійно-педагогічна діяльність викладача як специфічна галузь інтелектуальної праці, її основні змістові напрями: планування; організація навчальної роботи; стикування навчально-пізнавальної активності студентів; здійснення контролю; коригування навчального процесу; аналіз. Методологічні категорії, які забезпечують упровадження інноваційних технологій у зміст і методи викладання: дидактична ідея; дидактична гіпотеза; дидактичні концепції; дидактичні теорії. Основи порівняльної методики в аспекті Болонської декларації.

Література: основна [1–9; 28]; додаткова [25; 31; 38; 42; 46; 50; 54; 56; 59]

Тема 2. Види та інтерактивні організаційні форми навчання у вищій школі

Характеристика актуальних проблем видів та інтерактивних організаційних форм вузівського навчального процесу, їх наукових обґрунтувань, з точки зору історії і сучасності. Визначення сутності, змісту, дидактичної технології та ефективності видів навчання: пояснювально-ілюстративного, проблемного, бально-модульного, ігрового типів навчання. Діяльність викладача і студента у процесі кожного виду навчання.

Філософське розуміння дефініції “форма” стосовно вузівського навчально-пізнавального процесу. Класифікація організаційних форм: за кількістю студентів – масові, колективні, групові, мікрогрупові, індивідуальні; за місцем навчання – аудиторні, позааудиторні; за дидактичною метою – організаційно-технологічні форми теоретичного (лекція, факультатив, конференція) та практичного (семинар, лабораторна робота, безпосередньо навчальна практика) навчання; за тривалістю часу навчання – класичний урок у ЗОШ (45 хв), спарені заняття (90 хв), спарені скорочені заняття (70 хв).

Лекція як основна форма вузівського процесу навчання. Інтерактивна технологія її підготовки та проведення. Зміст основних структурних елементів лекції: вступ – оголошення теми та основних

питань, перелік літератури для запису; перехід від минулої теми лекції до теперішньої; актуальність навчальної теми та обґрунтування її науковцями; викладення навчального матеріалу із зміною темпу, надання можливості дещо занотувати студентам та проблемними запитаннями; заключна частина.

Ейдос, тезаурус лекцій: загального характеру як лекція — монолог, діалог, дискусія, проблемна, проблемно-пошукова; відповідно до лекційного курсу — вступні, тематичні, заключні, оглядові; інноваційно-інтерактивна бінарна лекція, лекція-прес-конференція, лекція — подорож в машині часу тощо.

Семінар у системі форм вузівського навчання. Загальнодидактичні вимоги до їх підготовки та проведення. Традиційні та інноваційні підходи до їх організаційно-інтерактивних технологій: структура, зміст класичного семінару; в системі модульного, бально-рейтингового та ігрового навчання.

Семінарьсько-практичні заняття, лабораторні роботи, консультації, залік та іспит як форми організації навчально-пізнавальної та викладацької діяльності у вузі. Феноменологічно-діалектичний метод вербальної інтерпретації та рольової або ділової гри в їх організаційній технології.

Література: основна [8; 11; 14–16; 18–20; 22; 28]; додаткова [9; 21; 23; 25; 31; 48; 49; 52; 54; 64]

Тема 3. Інноваційні методи та засоби сучасного вузівського навчання

Актуальні проблеми методів та засобів навчання, їх теоретичне обґрунтування в навчальній та науковій літературі. Засоби навчання як все те, що допомагає викладачеві ефективно здійснювати навчання студентів. Загальна характеристика засобів навчання: слово викладача, підручники, посібники, наочні та технічні, аудіовізуальні засоби тощо.

Дидактичні методи навчання як способи досягнення навчальної мети. Структурні елементи методу навчання, їх динаміка і взаємозв'язок. Неадекватність підходів науковців до класифікації методів навчання: за джерелом передавання і характером сприйняття інформації (Є. Я. Галант, Н. М. Верзілін, Д. О. Лордкіпарідзе); залежно від основних дидактичних завдань (М. А. Данилов, Б. П. Єсіпов); за характером пізнавальної діяльності (М. М. Скаткін, І. Я. Лернер); за логікою передавання і сприймання навчального мате-

38. Інтерактивна технологія морального виховання студентів.
39. Методи стимулювання діяльності і поведінки особистості.
40. Етико-естетична функція викладацької діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Дидактична методологія викладання: історія і сучасність.
2. Дидактичні ідеї, які забезпечують впровадження інноваційних технологій навчання.
3. Основи вузівського навчання відповідно до Болонської декларації.
4. Основні етапи навчально-пізнавальної діяльності у вищій школі.
5. Організація, методика проведення залків, іспитів у вузі.
6. Рівні опанування дидактикою вищої школи.
7. Методи, прийоми ефективності вузівського проблемного навчання.
8. Інноваційні методики модульного навчання у вищій школі.
9. Інтерактивне навчання у вищій школі.
10. Організація, методика бально-рейтингової технології навчання.
11. Загальна характеристика основних компонентів вузівського навчального процесу.
12. Загальні дидактичні закономірності та принципи викладання.
13. Умови та шляхи інтенсифікації вузівського навчання.
14. Демократизм, гуманізм у системі методів навчання у вузі.
15. Структура професійно-методичної компетентності викладача.
16. Методика формування педагогічних здібностей викладача.
17. Шляхи ефективності формування педагогічної техніки викладача.
18. Методика подолання педагогічних ситуацій у викладацькій діяльності.
19. Організація, методика самовдосконалення викладача вузу.
20. Сутність, структура, типи навчальних лекцій.
21. Методика відбору інформації для навчальної лекції.
22. Проблемна лекція: специфіка, методика проведення.
23. Семінар у системі форм вузівського навчального процесу.
24. Інноваційні методики підготовки та проведення семінару.
25. Методи процесу навчання у вищій школі.

8. Технологія проблемного навчання у вищому навчальному закладі.
9. Організація, методика дистанційного навчання.
10. Об'єктивні та суб'єктивні аспекти інтенсифікації процесу навчання у вузах України.
11. Гуманістична спрямованість методики викладання.
12. Професійно-методична компетентність викладача.
13. Засоби навчання в системі викладацької діяльності.
14. Організація та контроль науково-дослідного роботою студентів.
15. Навчально-методичне забезпечення виховного процесу.
16. Моніторинг якості фахової освіти.
17. Класичні та інноваційні методи вузівського навчання.
18. Педагогічна техніка викладача.
19. Педагогічне спілкування у вузі: сутність, основні чинники ефективності.
20. Інноваційні технології викладання фахових дисциплін.
21. Система відбору та обробки інформації для викладання.
22. Інтерактивні методи навчання у вищому навчальному закладі.
23. Інноваційна методика проведення семінарських і практичних занять.
24. Організаційна технологія діагностики навчального процесу в роботі куратора академічної групи.
25. Виховний процес: сутність, зміст, роль в діяльності спеціаліста.
26. Інтерактивні методи виховання: класифікація, зміст, практичне використання в діяльності викладача.
27. Організаційні форми процесу виховання: сутність, зміст, роль в діяльності педагога-менеджера.
28. Закономірності та принципи національного виховання.
29. Цільовий компонент виховного процесу у ВНЗ.
30. Основні напрями змісту сучасного виховання.
31. Театралізація як ефективний засіб сучасних виховних форм.
32. Формування колективу та його вплив на особистісно-орієнтоване виховання студента.
33. Суттєвопедагогічна технологія ХЕТвод в організаційній системі навчально-виховного процесу.
34. Організація, методика колективних творчих справ.
35. Сучасні теорії та концепції виховання молоді.
36. Мистецтво сучасної технології виховання.
37. Діагностика виховання у структурі педагогічного процесу.

ріалу (С. Г. Шаповаленко); за мірою керівництва навчальною роботою (П. І. Підкасистий, В. Ф. Паламарчук, В. І. Паламарчук); за оптимізацією навчання (Ю. К. Бабанський, М. Б. Євтух, Н. Є. Мойсеюк).

Загальна характеристика основних методів навчання: словесних — бесіда, розповідь, лекція; наочних — ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження; практичних — вправ, лабораторної, самостійної роботи студента з навчальною літературою, заліково-екзаменаційний; стимулюючих — пізнавальної гри, навчальної дискусії, стимулюючого впливу змісту навчання, роз'яснення значущості учіння, захоочення до учіння; контролю і самоконтролю в навчанні — усного контролю, письмового, машинного, тестового; бінарних — словесно-інформаційні, словесно-проблемні, словесно-євристичні, словесно-дослідницькі.

Характеристика умов оптимального вибору методів навчання: відповідність методів — принципам навчання, цілям та завданням, змісту даної теми, можливостям (інтелектуальним, психологічним, морально-етичним тощо) студентів, наявним умовам та часу відведеному для навчання, можливостям викладача.

Література: основна [8; 9; 11; 12; 15; 16; 19–22; 27]; додаткова [24–26; 28; 29; 31; 37; 45; 59]

Тема 4. Методична майстерність та особистість викладача вузу

Методична майстерність викладача фінансово-економічних дисциплін, її структурні компоненти: знання — директивно-методологічні, нормативно-законодавчі, загальнотеоретичні та методичні, організаційно-педагогічні; уміння — конструктивно-методичні, організаторські; навички — методичні, мислення, мовні; особисті якості викладача — психолого-педагогічні, морально-етичні.

Педагогічна техніка (комплекс комунікативних та організаторських умінь, спрямованих на створення найбільш оптимальної для навчальної взаємодії атмосфери у студентській групі (групах); уміння ефективного спілкування на рівні викладач-студент, яке передбачає педагогічні здібності, педагогічний такт, товариськість, уміння правильно використовувати відповідні стереотипи; уміння ефективно використовувати різноманітні стилі спілкування тощо) в системі методичної майстерності викладача.

Література: основна [5–7; 9; 12; 17; 26; 27; 31; 33]; додаткова [23; 25; 30; 36; 37; 47–49; 53; 58]

Тема 5. Робота викладача щодо методичного забезпечення навчального процесу

Науково-методологічні основи організаційно-методичної роботи викладача, структура і зміст навчально-методичного комплексу дисципліни: програма вивчення дисципліни; робоча програма; методичне забезпечення семінарських, практичних і самостійних занять студентів; методичні вказівки до виконання та тематика контрольних робіт для студентів-заочників; методичне забезпечення контролю знань; методичні вказівки до виконання курсових і випускних (дипломних, магістерських) робіт. Нормативні вимоги до складу, змісту, оформлення навчально-методичних матеріалів. Організація розробки навчально-методичного комплексу на прикладі однієї зі спеціальних дисциплін.

Методичне керівництво науково-пошукового діяльністю студентів. Аналіз стану досліджуваного питання, накопичення і фіксування фактів науки та досвіду. Механізми і рівні системного пізнання предметів та явищ в системі викладання і учіння. Визначення та обґрунтування проблеми наукового пошуку, її об'єкта та предметів, мети і завдань, гіпотези. Установлення змісту дослідження. Вибір методів наукового пошуку: теоретичного аналізу — монографій, посібників, статей тощо, та їх фіксація (анотація, тези, реферат, конспект, цитати); аналізу практичного досвіду — спостереження, експеримент (констатуючий і формуючий), анкетування, бесіди, тестування тощо, та їх фіксація (журнал обліку, щоденник, схеми, таблиці, технічні записи, фотомонтажі). Оформлення студентської наукової роботи. Організація та методика підготовки планових науково-пошукових досліджень: рефератів, контрольних, курсових і дипломних робіт. Критерії відбору студентів до наукових робіт.

Література: основна [5–8; 16; 18; 26; 27; 31; 39]; додаткова [12; 14; 24; 28; 33; 36–38; 52; 63]

Змістовий модуль II. Методика виховного процесу у вищій школі

Тема 6. Загальні науково-методологічні основи методики виховного процесу

Процес виховання: сутність, виховний ідеал, українські виховні традиції у системі виховної роботи вузу. Рушійні сили виховання.

ВАЗИВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ (РЕФЕРАТУ — ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТАЦІОНАРУ)

Контрольна робота (реферат) — це короткий специфічний для навчального курсу виклад змісту організації та методики викладання фахових обліково-економічних дисциплін, з урахуванням психолого-педагогічних явищ проблемної або навчальної теми.

Основні вимоги до роботи:

- повнота та об'єктивність інформації про досліджувані явища;
- повнота відображення основних компонентів її змісту;
- доступність сприймання тексту як за змістом, так і за логікою визначення основних проблем;
- доступність мови викладу;
- авторське ставлення, особиста точка зору на питання роботи.

Структура контрольної роботи (реферату): перша сторінка (див. зразок вузу); зміст (вступ, 1, 2, 3 питання, висновки, літературні джерела: 10—12; додатки за необхідності).

Технологічні етапи організації та методики підготовки роботи: визначення теми та змісту; аналіз одержаної інформації (грунтовне, всебічне та глибоке вивчення фактів, положень та висновків з пробами; теоретична та аналітико-синтетична обробка дослідження); оформлення роботи (загальні та вузівські вимоги, обсяг — 0,5 др. арк.). Студенти заочної форми навчання, за вказівкою викладача можуть виконувати контрольні роботи за двома видами: або ґрунтовне теоретичне дослідження зі спіранням на практику, або практично-теоретичне виконання роботи за варіантами. Номер контрольної роботи за загальною технологією дослідження студент отримує за номером свого прізвища в журналі, або заліковій відомості.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Методологія дидактики вищої школи.
2. Основні зарубіжні дидактичні концепції.
3. Болонський процес і вища педагогічна школа.
4. Магістратура у ВНЗ України: проблеми, досвід, перспективи.
5. Національне виховання сучасного студентства.
6. Педагогічна технологія навчального процесу у вузі України.
7. Модульно-рейтенгове навчання у вищій школі.

про виховання колективу і його вплив на особистість: сутність, зміст, принципи, специфічні ідейні положення.

Студентський колектив як форма виховання особистості спеціаліста. Технологічні етапи формування студентського колективу: першопочаткова єдність, посилений вплив активу, становлення колективу, рух на шляху розвитку. Взаємозв'язок і взаємозумовленість в життєдіяльності колективу і особистості студента. Педагогічне управління студентським колективом

Література: основна [3; 8; 10; 14; 18; 23; 25; 27; 31; 38]; додаткова [26; 29; 32; 36; 37; 40; 41; 43; 44; 64]

Тема 10. Методика діагностики навчально-виховного процесу у вузі

Поняття про контроль як діагностику навчально-пізнавальної діяльності та його функції (контрольна, виховна, навчальна, розвиваюча, діагностично-коригуюча, стимулюючо-мотиваційна). Загальна характеристика принципів контролю (об'єктивність, систематичність, гласність) та його видів (попередній, поточний, тематичний або періодичний, комбінований, підсумковий, заключний). Основні параметри якості знань: міцність, повнота, глибина, гнучкість, конкретність, системність, ін. Рівні знань: розпізнавальний, репродуктивний, продуктивний або реконструктивний, творчий. Тестування успішності. Самоконтроль та самооцінка.

Вихованість особистості як суспільна проблема. Науковці про вихованість особистості: історія, сучасність. Діагностування вихованості. Критерії вихованості як інтегральні прояви особистості (здатність включатись у різні види діяльності; цілеспрямованість; осмисленість; самостійність; творча активність; відповідальність тощо). Ступені вихованості (активна позиція, пасивна позиція, негативна позиція). Методи діагностики вихованості (педагогічне спостереження, експериментальні справи і ситуації, компетентні оцінки, усне та письмове опитування, ін.). Умови оптимального вибору та ефективного впровадження діагностики вихованості.

Література: основна [1–8; 18; 25]
додаткова [23; 28; 31; 36–38; 45; 47; 54; 56]

Основні закономірності (у процесі виховання здійснюється переважно особистості здобутків культури людства; виховання зумовлює індивідуальний розвиток особистості; залежність виховання від соціального середовища та соціальних умов; процес виховання і самовиховання зумовлені суперечністю між зовнішніми і внутрішніми умовами розвитку особистості; виховання буде успішним за умови педагогічно доцільного спрямування діяльності особистості (ін.) та принципів (цілеспрямованості; урахування вікових та індивідуальних особливостей особистості; системності, систематичності та послідовності; зв'язку виховання з життям; поєднання поваги до особистості з розумовою вимогою до неї; єдності педагогічних вимог; комплексного підходу; автентичності; гуманізації; демократизації; природовідповідності; культуровідповідності; акмеологічної спрямованості, етизації та ін.) виховання.

Предметна та функціональна площина методики та технології організаційної системи виховання. Загальна характеристика структурних елементів виховного процесу: мета, завдання, закономірності, принципи, форми, методи, засоби, результати виховання та їх коригування. Основні організаційні етапи процесу виховання за критеріями зв'язку і залежності між його структурними елементами та послідовності педагогічних дій. Методика самовиховання як вищої форми розвитку особистості: сутність, характеристика основного змісту.

Література: основна [1–8; 23; 25; 36];
додаткова [31; 33; 38; 40; 41; 43; 47; 57; 60; 64]

Тема 7. Організаційна технологія інтерактивного виховання у вищих закладах освіти

Сутність поняття “технологія” як вчення про майстерність виховання. Поняття про організаційні інтерактивні форми виховного процесу. Загальна класифікація виховних форм: за кількістю учасників (індивідуальні, мікрогрупові, групові (колективні), масові); за місцем проведення (класні (аудиторні), позакласні (позааудиторні), позашкільні (позавузівські), у трудовому колективі та ін.); за складністю організації (прості та комплексні); за цільовою спрямованістю (інформаційні, традиційні, народні форми дозвілля, сучасні форми культурно дозвільної діяльності; специфічні форми сфери туризму; специфічні форми сфери спорту). Комплексний підхід в організації та проведенні інтерактивних виховних форм. Ор-

ганізаційна технологія інтерактивних виховних справ. Інноваційна тематика виховних справ. Виховна справа як система, її інноваційна театралізація та художня виразність (сценарій, сюжет, конфлікт, композиція, кульмінація, фінал тощо).

Поняття про інтерактивні методи виховання і самовиховання. Прийоми інтерактивного виховання та самовиховання. Загальні проблеми класифікації методів виховного процесу. Сутність загальна характеристика інтерактивних методів: формування свідомості особистості (бесіди, лекції, дискусії, переконання, навіювання, прикладу); організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки (привчання, педагогічна вимога, громадська думка; довіря, тренування, створення виховних ситуацій, пронозування); стимулювання діяльності й поведінки (гра, змагання, заохочення, покарання); самовиховання (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Методи виховання та самовиховання як структурні елементи системи "процес виховання та самовиховання" автентично спрямованої особистості. Специфіка вибору інтерактивних методів виховання та самовиховання.

Література: основна [5–8; 10; 15; 16; 18; 23; 27]; додаткова [31–33; 36; 38; 41; 43–45; 47]

Тема 8. Методика спілкування у процесі навчально-виховної діяльності

Проблеми сутності, змісту, різних сторін навчально-виховної діяльності. Загальні основи змісту структурних компонентів діяльності (цільовий, мотиваційний, стимулюючий, операційно-психічно-діяльний, контрольно-регулюючий та оціночно-результативний). Потреби в загальній системі навчально-виховної діяльності: сутність, зміст, властивості. Специфіка міжособистісного розуміння в навчально-виховній діяльності: його сторони (конкретно-чуттєве відображення: зовнішність, поведінка; абстрактно-логічне відображення: інтерпретація поведінки іншої людини за власним досвідом, казуальна атрибуція); засоби (аналітичний — на основі зовнішності визначають психологічну властивість людини; емоційний — на основі естетичної принадності; перцептивно-асоціативний — на основі якостей іншої людини, зовні схожої на неї; соціально-асоціативний — на основі властивостей соціального типу, які приписують певній людині); ознаки (ідентифікації, рефлексії, емпатії).

Спілкування як основний компонент навчально-виховної діяльності, який координує спільні дії людей і задовольняє потребу у психологічному контакті. Види спілкування: міжрольове (кожна людина виконує відповідну роль в суспільстві) та міжособистісне (загальна сфера спілкування між людьми). Функції спілкування: інформаційно-комунікативна (здійснює процес формування, передавання та прийому інформації); регуляційно-комунікативна (здійснює регуляцію поведінки власної, інших людей, на основі їх дій); афективно-комунікативна (характеризує емоційну сферу людини). Сторони спілкування: комунікативна (обмін інформацією); інтерактивна (взаємодія у процесі спілкування); перцептивна (розуміння людини людиною у процесі спілкування). Невербальні (візуальний контакт — погляд, зовнішній вигляд, обличчя; експресія — експресивні реакції: міміка, пантоміміка, жести, поза, рух; емпатія — здатність до співпереживання) засоби спілкування. Міжособистий простір (дистанція між тими, хто спілкується) у процесі спілкування. Сутність, специфіка вербального спілкування. Спілкування як комунікативний акт, який складається з промовляння та слухання. Деформація спілкування (несприймання, нерозуміння співрозмовника). Методи нереклексивного (невтручання в мову співрозмовника, тобто умовно-пасивне слухання) та рефлексивного (активне слухання, тобто з'ясування суті розмови, відображення почуттів, резюмування тощо) слухання. Специфіка інтерактивної сторони (пов'язана з безпосередньою спільною діяльністю людей, їх взаємодією в соціальній групі, колективі) спілкування, яка фіксує увагу не на акті комунікації, а на акті спільної діяльності. Бар'єри, які заважають здійсненню вербальному спілкуванню.

Література: основна [3; 10; 13; 14; 17; 18; 23; 25; 28]; додаткова [29; 30–33; 36; 38; 45; 47; 48]

Тема 9. Методика організації діяльності студентського колективу

Загальні науково-методологічні основи поняття "колектив", його ознаки, функції, структура. Дві точки зору науковців (позитивна і негативна) на роль і місце колективу у формуванні і розвитку особистості. Освітнянські та трудові колективи. А. С. Макаренко про розвиток колективу і виховання в ньому. В. О. Сухомлинський